

Visuomenės *spiritus movens* Leonardas Šimutis

Audronė V. Škiudaitė

Leonardas Šimutis gimė 1892 m. lapkričio 6 d. Šėrikuose (Šilalės r.), mirė 1975 m. balandžio 17 d. Chicagoje (JAV). Mokėsi Šilalėje, nuo 1904 m. – Kaune. 1912 m. baigė Maskvoje gimnaziją. 1913 m. atvyko į JAV. Studijavo Šv. Bedos kolegijoje, IL, De Paul ir Lojolos universitetuose, Chicagoje, teisę, anglų kalbą ir literatūrą bei žurnalistiką, vėliau Fordhamo universitete, New Yorke, sociologiją.

Būdamas moksleivis Lietuvoje priklausė slaptiems rateliams. Nuo 1914 m. Chicagoje dirbo lietuviškose draugijose, ypač daug – Lietuvos vyčiuose, įsijungė į Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijos (nuo 1932 m. buvo jos gen. sekretorius, nuo 1953 m. – pirmininkas), Tautos fondo darbus.

1918 m. išrinktas į Amerikos lietuvių tarybą, vadovaudamas lėšų rinkimo akcijai surinko 350 000 dol.

1918 m. įsijungė į Lietuvių Romos katalikų sąjungą Amerikoje, 1934 m. tapo pirmininku.

1926 m., kai krikščionių demokratų sąrašė buvo išrinktas į III Lietuvos seimą, su šeima grįžo į Lietuvą. Po perversmo 1927 m. vėl išvyko į Ameriką.

1940 m. organizavo Amerikos lietuvių tarybą, tapo pirmininku, penkis kartus su delegacijomis buvo priimtas JAV prezidentų – 1940 m., 1946 m., 1948 m., 1952 m., 1962 m.

1943 m. buvo vienas iš šalpos organizacijos – BALFo steigėjų, 1943-1948 m. – direktorius.

Puikus publicistas. „Šilelio“ slapyvardžiu spausdino eiles, noveles, paskelbė scenos vaizdelių. Rašyti pradėjo 1911 m. „Vienybėje“. 1914 m. Chicagoje redagavo „Kataliką“. 1915 m. organizavo „Vyties“ leidimą, buvo admi-

▲ „Draugo“ vyriausiasis redaktorius Leonardas Šimutis. V. Noreikos nuotr.

nistratorius, 1916 m. – redaktorius. 1918-1926 m. – Lietuvių Romos katalikų susivienijimo Amerikoje organo „Garsas“ vyr. redaktorius. 1926-1927 m. – vienas „Ryto“ redaktorių Kaune. Nuo 1927-1952 m. – „Draugo“ vyr. redaktorius, kol šias pozicijas užėmė Marijonų vienuolijos atstovai. Nuo 1952 m. – vienas „Draugo“ redaktorių.

1937 m. Lietuvos valstybės apdovanotas Gedimino ordinu už nuopelnus Lietuvai; popiežius Pijus XII jį apdovanojo žymeniu „Pro Ecclesia et Pontifice“.

Amerikos lietuvių katalikų veikėjas Juozas B. Laučka straipsnyje, pašvęstame Leonardo Šimučio 80-mečiui, „Aidų“ 1972 m. lapkričio numeryje, straipsnyje „Katalikų visuomenės *spiritus movens*“, rašė, kad Leonardas Šimutis – tai vienas šviesiausių, dinamiškiausių ir ištvermingiausių Amerikos lietuvių visuomenininkų: „Būdamas didžiausio lietuvių išeivijos dienraščio redaktorium L. Šimutis tapo Amerikos lietuvių katalikų organizuotos veiklos vadovu. Netrukus jam teko perimti ir visas katalikų centrinės organizacijos jungiančios Lietuvių katalikų federacijos sekretoriaus pareigas. Jas eidamas per 20 metų (1932-1952) jis iš tikrųjų buvo katalikų visuomenės *spiritus movens*. Šalia redaktoriaus ir federacijos sekretoriaus pareigų daug dirbo Labdarių sąjungoje, Lietuvos vyčiuose, įvairiausiuose vienuolijų ir ligoninių vajuose. 1934 m. jis ėmėsi vadovauti ir Lietuvių katalikų susivienijimui, kurio pirmininko poste išbuvo iki šių metų seimo. Kai Lietuvoje pradėta rūpintis glaudesniais ryšiais su išeivija, L. Šimutis be jokių dvejonų stoji talkon“, – rašė Juozas B. Laučka.

Apie darbą Amerikos lietuvių taryboje J. B. Laučka rašo: „Nemanau, kad L. Šimučiui buvo visada lengva bendro darbo baruose. Iš pradžių tam bendram darbui buvo abejingi ir nemažai bendraminčių, kurie turėjo karčių atsiminimų iš patirties praeityje, kai katalikams teko ne kartą apsivilti. Vis dėlto L. Šimučiui po kantrių pastangų pasisėkė laimėti skirtingų grupių vadovų pasitikėjimą. Jau pats faktas, kad L. Šimutis 25 metus buvo perrenkamas ALT pirmininku be jokios opozicijos, geriausiai liudija apie jo sugebėjimą vadovauti. L. Šimučiui pasitraukiant iš vadovavimo ALT dėkingumo ženklai vienbalsiai jį išsirinko garbės pirmininku iki gyvos galvos“.

Autorius apie L. Šimutį kalba kaip apie labai kuklų žmogų, taip gyvenusį visą amžių: „Išbuvo buto nuomininku iki pat pensininkystės, kai pagaliau, vaikų prikalbėtas, įsigijo savo namus netoli Chicagos, šalia savo jauniausio sūnaus“.

Būtent J. B. Laučkos sukaktuviniam straipsnyje randame ir L. Šimučio nuomonę apie savo darbus: „Visuomeninius darbus mėgau, dėl to juos daug metų dirbau – nuo pat savo jaunystės. Apie savo darbų rezultatus nedrįsčiau kalbėti. Kurie jų buvo man arčiau širdies, sunku išskirti. Neturėjau tokių darbų,

▲ Leonardo Šimučio šeima tėviškėje 1925 m. Sėdi: tėvai Placida ir Jonas Šimučiai. Stovi iš kairės: Stanislovas, Juzė, Feliksas, Pranas ir Petras. Iš Leonardo Šimučio kn. „Lietuvą aplankius“, Lietuviškos knygos klubas, Chicago, 1995

kurių būčiau nemėgęs. Būčiau neteisingas, jei teigčiau, kad neturėjau nusivylimų. Jų buvo. Tačiau jie nenustūmė manęs pesimizman ir neprivertė trauktis iš visuomeninio darbo. Kiekvienam lietuviui, o ypač jaunimui, linkėčiau dalyvauti visuomeniniuose darbuose, nes tai reikalinga mūsų tautinei gyvybei išlaikyti. Linkėčiau nepavargti ir savo kilniuose užmojuose ištesėti, nebėgti iš darbo bei kovos lauko“.

Visi autoriai, rašę apie Leonardą Šimutį, ypač amžininkai, pabrėžia jo gilią meilę savo Tėvynei Lietuvai, jos pasiilgimą. Apie tai jis prisipažindavo kiekviena proga, tai jis reiškė ir savo eilėraščiuose:

*Tėvyne, aš laukų išsiilgau,
Išsiilgau tėviškės daržų,*

Ir veidą ašaromis vilgau . . .

Išsiilgau girių ir beržų.

Ir vieškelių, kur ved bažnyčion,

Vingiuotų per laukus takų.

Kad bent sapne aš juos matyčiau!

Ilgiaus jaunystės aš laikų.

(Lietuvių poezijos antologija)

Šių eilučių autorei tiesiog nusišypsojo laimė 2002-aisiais apsilankyti dr. Leonardo Juozapo Šimučio, jaunesniojo, ilgamečio „Draugo“ redaktoriaus Leonardo Šimučio sūnaus, namuose, kur buvo saugomas Redaktoriaus beveik 40 metų – 1936-1975 m. – iki pat mirties vestas dienoraštis. Taigi savo akimis galėjau išmatuoti lentynų su archyvine medžiaga, tarp jų – ir dėžėmis su dienoraščio sąsiuviniais, ilgį. Ranka rašytus užrašus po tėvo mirties sūnus Leonardas atspausdino mašinėle ir padaugino keletu egzempliorių. Tuo metu, kai man teko lankytis Leonardo Šimučio, jaunesniojo, namuose, šeiminkas jau keletą metų buvo palaidojęs žmoną ir gyveno vienas. Didelis namas buvo pilnas memorialinių daiktų. Viename kambaryje, kuris buvo laikomas darbo kambariu, buvo sukaupti dokumentai ir fotografijų albumai. Atskiras kompiuteris buvo skirtas šeimos dviejų kartų fotografijoms, kurios buvo suinventorintos. Kituose kambariuose ir koridoriuose kabojo ir lentynose gulėjo įvairūs memorialiniai daiktai. Vienas kambarys tarnavo biblioteka, kurios centrinę dalį užėmė stalas su Leonardo vyresniojo dienoraščio sąsiuviniais, sudėtais į specialius foliantus. O Šimučio rūšys, – Amerikos lietuvių vadinamas „beismantu“, – buvo ištisas raštų pasaulis – organizacijų, su kuriomis buvo susijęs Šimutis, vyresnysis, dokumentai, knygos, kiti istorinę vertę turintys daiktai. Jau vedžiodamas po šią požemio karaliją, pedantiškai tvarkomą ir net neapdulkėjusią, Šimutis žinojo – visa tai eis į šiukšlyną, nes Lituanistikos tyrimo centras paims tik svarbiausius dokumentus.

Leonardas, jaunesnysis, buvo muzikos profesorius ir chorvedys. Išėjęs į pensiją jis daug metų paskyrė tėvo archyvo tvarkymui. Ir sutvarkė taip pedantiškai, kad net 1919 metų jam ir jo broliui išrašytų vaistų receptai rado vietą. Kodėl, mažčiau, Leonardas Šimutis, jaunesnysis, nežengė ryžtingo žingsnio perkelti jų į Lietuvą, taip atsakymo ir neradau. Sudėjęs tiek darbo ir laiko, o dar daugiau šventos meilės savo tėvui, jis išėjo žinodamas, kad visa tai virs dulkėmis. Bandyčiau jam įrodyti, kad jis turėtų memorialinę vertę turinčius daiktus pervežti į tėvo tėviškę Šilalės rajone, bet jis turbūt buvo jau per senas tokiam ambicingam

projektui. Teisinosi neturintis lėšų.

Norėdama įtikinti Leonardą Šimutį, jaunesnįjį, Lietuvoje įsteigti tėvo muziejų, grįžusi Lietuvon aplankiau Leonardo Šimučio, vyresniojo, giminę Šėrikų kaime, esančią už 3 kilometrų nuo Šilalės. Ten gyvenanti Šimučio jaunesniosios sesers augintinė svajotojo joje įkurti Šimučių šeimos muziejų, bet, žinoma, tam taip pat neturėjo pinigų. Leonardas, jaunesnysis, mano entuziazmą sutiko santūriai, kietai atsakęs, kad apsisprendė viską palikti Lituanistikos tyrimo centrui Chicagoje.

Kai kitais metais vėl nuvykau į „Draugą“, Leonardas Šimutis pasiskambino iš ligoninės ir panorėjo susitikti. Švystelėjo viltis. Deja, jo dienos jau buvo suskaičiuotos...

Šimučių palikuonys lietuvybe vargu ar taip domisi, kaip domėjosi abu Leonardai. Jiems brangūs bus nebent keli dokumentai, tarp kurių – JAV prezidento Rooseveltto laiškas Leonardui Šimučiui, vyresniajam.

Tai štai taip palaiapsniui eina į praeitį lietuvių kultūros paveldo dalis – išeivijos materialioji kultūra. Kol Lietuva atsistos tvirtai ant kojų ir susivoks, anapus Atlanto jau daug kas bus išvežta į šiukšlyną. Lituanistikos tyrimo centras ar Putnamo archyvas toli gražu nepajėgia visko aprėpti, o ir sukaupta medžiaga ten nepritaikyta saugojimui, nėra ir pajėgų ją tvarkyti. Tiesa, kartais iš Lietuvos pasikviečiamas muziejininkas ar istorikas medžiagai sisteminti, bet tai tik menkas krepštelėjimas, nes didžioji dauguma medžiagos tiesiog guli dėžėse, kaip sandėlyje. Anksčiau ar vėliau tos vertybės turės atsidurti Lietuvoje, bet ar nebus per vėlu. Nors stebuklinga, kad ir neturėdami valstybės paramos, išeiviai sugeba organizuoti tokius darinius, kaip archyvai, ir kad atsiranda žmonių, tokių kaip dr. Jonas Račkauskas, kurie imasi organizuoti intelektualių vertybių rinkimą ir saugojimą.

▲ Leonardas Šimutis su žmona Angele 1935 m. Iš Leonardo Šimučio kn. „Lietuvą aplankius“, Lietuviškos knygos klubas, Chicago, 1995

▲ Leonardo Šimučio tėviškė išlikusi iki šiol. Joje gyvena Leonardo sesers Juzės augintinės šeima. Algirdo Girininko nuotr.

Leonardas Šimutis, vyresnysis, susilaukė dėmesio – jo kūrybiniu palikimu susidomėjo Lietuvos istorikas dr. Juozas Skirius, tyrinėjantis išeivijos istoriją. Jis rengia monografiją apie šį JAV visuomenės veikėją, žurnalistą ir poetą. Prof. dr. J. Skirius taip sako pokalbyje su žurnalistu Petru Petručiu:

„L. Šimutį galima pavadinti bendro JAV lietuvių politinio gyvenimo vadu ir autoritetu. Kartu būtina išskirti JAV lietuvių katalikų visuomenę, kurios stambiausių organizacijų ilgamečiu vadu buvo taip pat jis. Jau nekabant apie Leonardo indėlį dienraščio „Draugas“ įvaizdžio lietuvių tarpe stiprinimui, ...L. Šimutis, jei ne tiesiogiai Lietuvos, tai lietuvių tautos aukšto lygio veikėjas. Deja, tėvynėje didžioji dauguma žmonių, išskyrus istorikus ir vyresnės kartos inteligentus, apie šį veikėją, kaip ir apie daugelį kitų, praktiškai nežino. Todėl vienas iš mano misijos tikslų – supažindinti platesnes lietuvių visuomenės mases su šia iškilia ir tautai nusipelnusia asmenybe“. („Draugas“, 2008 m. birželio 19 d.)

Iš tiesų ši solidi asmenybė verta monografijos, tuo labiau, kad yra išlikęs solidus jo archyvinis palikimas. Vargu ar atrastume kitą tokį JAV lietuvių, kuris

▲ Gimtosios Leonardo Šimučio Šilalės parapijos bažnyčia. Algirdo Girininko nuotr.

daugiau veikė, o svarbiausia – paliko daugiau medžiagos apie savo gyvenamojo laikotarpio lietuvių išeivių veiklą JAV. L. Šimučio straipsniai vien „Draugo“ dienraštyje skaičiuojami tūkstančiais. Šioje įžangėlėje nesistengėme aprėpti Leonardo Šimučio veiklos, ji gana solidžiai skirtingu laikotarpiu jau yra aptarta. Tarp autorių, rašiusių apie L. Šimutį-Šilėlį, yra ir amžininkų, jį gerai pažinojusių ir galėjusių objektyviai vertinti, ir šioje knygoje mes porą tokių straipsnių pateiksime.

Baigiant įžanginį straipsnį apie Leonardą Šimutį noriu pacituoti „Draugo“ vyr. redaktoriaus sūnaus Leonardo Juozapo Šimučio prisiminimų pluoštelį apie tėvą šių eilučių autorei 2002 m. „Draugo“ pokylyje, kurį esu panaudojusi straipsnyje „Drauge“.

„Jis visada buvo labai užimtas, – sakė sūnus. – Mus, 4 vaikus, užaugino mama, nes tėvas niekada neturėjo laiko, nors mus labai mylėjo, ypač artimi buvome mes su tėvu. Po darbo jis dar eidavo į susirinkimus arba rašydavo raportus. Jis rašydavo ir savaitgaliais. Rašė, rašė rašė – turėjo parašyti daug laiškų. Į darbą išeidavo rytą, o grįždavo vakare, 7 val. Kai pradėjau vairuoti mašiną, jį vežda-

▲ Prelatas Mykolas Krupavičius (iš kairės), „Draugo“ vyriausiasis redaktorius Leonardas Šimutis ir vyskupas Vincentas Brizgys

vau į redakciją, nes jis pats niekada nevairavo. Mes nesugebėjome jo išmokyti. Paprastai jį vežiojo mūsų mama Angela. Kai jam per vienerias Kalėdas padovanojo dienoraščio albumą, pradėjo rašyti dienoraštį. Jo dienoraščių yra tiek daug, kad aš, norėdamas padaryti 3 kopijas, sugaišau visus metus, dirbdamas kasdien po darbo.

Mūsų namuose visada būdavo daug žmonių. Nuolat vykdavo susirinkimai. Nuo 1927 m. mes gyvenome Marquette Parke, kur beveik dar nebuvo namų. Jam patiko čia gyventi. Kiekvieną rytą br. Vladas atnešdavo „Draugą“, po to prie bažnyčios jį pardavinėdavo. Kartais man tekdavo padėti tėvui redakcijoje – sutvarkyti laikraščius. Beje, tėvas rašė eilėraščius – jų šimtai. Esu išleidęs vieną jo poezijos knygelę. Kai jaunesnis buvo, su draugais Marquette Parke mėgo žaisti golfą. Kartą per savaitę žaisdavo visus metus. „Drauge“ dirbo iki 75 metų. Po to liko garbės redaktorium ir toliau rašė straipsnius. Ir man teko „Draugui“ rašyti. Kadangi aš buvau Vyčių choro dirigentas, „Drauge“ vedžiau savaitinę skiltį apie Vyčius“, – papasakojo Leonardas Šimutis, jaunesnysis.